

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการชำระราคาสินค้าตามสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศนั้นมีอยู่หลายวิธี แต่วิธีที่ได้รับความนิยมแพร่หลายมากที่สุดวิธีหนึ่งคือการชำระราคาโดยการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต ซึ่งเป็นวิธีการชำระราคาโดยธนาคารทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการชำระราคาสินค้าให้แก่ผู้ขายแทนผู้ซื้อ และทำหน้าที่ตรวจสอบเอกสารแสดงการส่งสินค้าของผู้ขายแทนผู้ซื้อ เริ่มต้นจากการที่ผู้ซื้อขอให้ธนาคารเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตให้แก่ผู้ขาย โดยกำหนดให้ผู้ขายยื่นเอกสารต่างๆที่ผู้ซื้อต้องการ เมื่อผู้ขายยื่นเอกสารต่างๆให้แก่ธนาคารแล้วธนาคารก็จะตรวจสอบว่าเอกสารดังกล่าวถูกต้องครบถ้วนตามที่เลตเตอร์ออฟเครดิตระบุไว้หรือไม่ หากถูกต้องธนาคารก็จะจ่ายเงินให้แก่ผู้ขาย ผู้ซื้อจะมารับเอกสารดังกล่าวจากธนาคารและนำเอกสารดังกล่าวไปยื่นต่อผู้ขนส่งเพื่อขอรับสินค้าที่ผู้ขายส่งมาให้

ในทางปฏิบัติธนาคารผู้เปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตมักจะระบุในเลตเตอร์ออฟเครดิตให้ผู้ขายจัดทำใบตราส่ง (bill of lading) ระบุว่าให้จ่ายตามคำสั่งของธนาคารผู้เปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต ผู้ขายก็จะแจ้งให้ผู้ขนส่งออกใบตราส่งโดยระบุให้ธนาคารผู้เปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตเป็นผู้รับตราส่ง (consignee) เมื่อธนาคารผู้เปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตได้รับเอกสารเกี่ยวกับการส่งสินค้าแล้วก็จะแจ้งให้ผู้ซื้อ (ลูกค้า) มาชำระราคาสินค้าเพื่อรับเอกสารเกี่ยวกับการส่งสินค้าแล้วนำไปรับสินค้าจากผู้ขนส่งต่อไป แต่หากลูกค้าไม่สามารถชำระเงินให้ธนาคารได้ลูกค้าก็จะขอทำสัญญาทรัสต์รีซิท โดยในสัญญาทรัสต์รีซิทมักจะมีข้อกำหนดดังต่อไปนี้

- ข้าพเจ้า (ลูกค้า) ขอมรับว่ากรรมสิทธิ์ในสินค้าที่สั่งซื้อมาเป็นของธนาคาร และจะเก็บรักษาสินค้าไว้เพื่อประโยชน์ของธนาคาร โดยไม่เรียกร้องค่าตอบแทนจากธนาคาร และขอรับผิดชอบใช้แต่เพียงผู้เดียวในความเสียหาย บอบสลาย หรือเสื่อมราคาของสินค้านี้ รวมถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลอื่นไม่ว่าด้วยเหตุใด
- ในกรณีที่ขายสินค้าได้ ไม่ว่าจะขายในรูปสินค้าวัตถุดิบ หรือในรูปสินค้าสำเร็จรูป หรือนำ

สินค้าวัตถุดิบมาประกอบหรือผลิตแล้วนำออกขาย หรือถึงแม้ว่าข้าพเจ้าจะมีได้นำสินค้าออกขายก็ดี ข้าพเจ้าจะต้องนำเงินมาชำระค่าสินค้าตามจำนวนและในกำหนดเวลาที่ระบุไว้ตามรายละเอียดของ สินค้าและจำนวนหนี้ตามทรัพย์สินให้แก่นาคาร

- ในกรณีที่ธนาคารเรียกให้ข้าพเจ้าชำระหนี้ก่อนกำหนด หรือในกรณีที่ข้าพเจ้าตกเป็นผู้ผิดนัดหรือผิดสัญญาและข้าพเจ้ายังขายสินค้าไม่หมด หากธนาคารมีความประสงค์จะให้ข้าพเจ้าส่งมอบสินค้าที่เหลือ ข้าพเจ้าจะต้องส่งมอบสินค้าคืนให้แก่นาคารทันที ไม่ว่าสินค้านั้นจะได้นำไปประกอบเป็นวัตถุดิบแล้วหรือไม่ก็ตาม โดยจะไม่เรียกร้องค่าเช่าโกดัง, ค่าออกสินค้า, ค่าอาคารเช่า, เงิน หรือค่าตอบแทนใดๆจากธนาคาร และธนาคารมีสิทธินำสินค้าที่ได้รับมอบมานี้ออกขายตามวิธีการและในราคาที่ธนาคารเห็นสมควร โดยข้าพเจ้าจะไม่ได้แย้งอย่างใดทั้งสิ้น หากขายได้เงินสุทธิหลังจากหักค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่ายต่างๆแล้วไม่พอชำระหนี้ที่ค้างชำระอยู่ตามสัญญาทรัพย์สินที่ข้าพเจ้าขอมชำระหนี้ในส่วนที่ยังค้างชำระให้จนครบถ้วน

- ข้าพเจ้าตกลงยินยอมชำระหนี้ให้แก่นาคาร โดยไม่มีเงื่อนไขหรือข้อโต้แย้งใดๆทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีปัญหาใดๆเกิดขึ้น หรือเอกสารมีข้อกำหนดหรือเงื่อนไขไม่ตรงกับข้อกำหนดหรือเงื่อนไขที่ระบุไว้ในคำขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต

- ข้าพเจ้าจะไม่นำเอกสารหรือสินค้า ไปก่อให้เกิดภาระผูกพันใดๆ ตลอดระยะเวลาที่ยังเป็นหนี้ทรัพย์สินกับธนาคารอยู่

- ข้าพเจ้าตกลงนำสินค้านี้ดังก้าวประกันภัยไว้กับบริษัทประกันภัยที่ธนาคารเห็นชอบ โดยกำหนดให้ธนาคารเป็นผู้รับประโยชน์ โดยข้าพเจ้าจะเป็นผู้ชำระค่าเบี้ยประกันเอง

สำหรับในทางกฎหมาย การที่ธนาคารผู้เปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตได้จ่ายเงินให้แก่ผู้ขายและได้ครอบครองใบตราส่งที่ผู้ขายส่งผ่านธนาคารตัวแทนมาให้นั้น ถือว่าธนาคารผู้เปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตอยู่ในฐานะเป็นผู้รับจำนำสินค้าตามใบตราส่ง ซึ่งการจำนำนั้น กฎหมายกำหนดให้ระงับสิ้นไปหากผู้รับจำนำยอมให้ทรัพย์สินที่จำนำกลับคืนสู่การครอบครองของผู้จำนำ ดังนั้น หากลูกค้ายังไม่ชำระเงินตามเลตเตอร์ออฟเครดิตแต่ต้องการใบตราส่งเพื่อนำไปปรับสินค้ามาก่อน ถ้าธนาคารยอมคืนใบตราส่งที่เป็นหลักประกันให้แก่ลูกค้าก็จะมีผลให้การจำนำนั้นระงับลง สัญญาทรัพย์สินจึงได้เกิดขึ้นมาเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่นาคารว่า แม้ธนาคารจะไม่ได้

---

* คำพิพากษาฎีกาที่ 1010/2524 ตัดสินว่า ข้อตกลงในการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตเป็นการให้สินค้าอยู่ในความยึดถือของโจทก์เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ และคำพิพากษาฎีกาที่ 1150/2524 ตัดสินว่า ตามสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิต สินค้าอยู่ในความครอบครองของธนาคารแล้วโดยเป็นการจำนำ

ครอบครองใบตราส่งที่เป็นหลักประกันการชำระหนี้เลตเตอร์ออฟเครดิตแล้วก็ตาม แต่ธนาคารก็ได้
ชื่อว่าเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในสินค้านั้น โดยผลของการทำทรัสต์รีซีท

สำหรับในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ การที่ธนาคารคืนใบตราส่งที่เป็น
หลักประกันตามเลตเตอร์ออฟเครดิตให้แก่ลูกค้า เพื่อวัตถุประสงค์ในการไปปรับสินค้าจากผู้ขนส่ง
แล้วนำไปขายอันเป็นรูปแบบของทรัสต์รีซีทนั้น ถือว่าการทำทรัสต์รีซีทเป็นเพียงการนำสินค้าที่
ส่งชื่อมาเป็นหลักประกันการชำระเงินคืนให้แก่ธนาคารเท่านั้น การที่สัญญาทรัสต์รีซีทของไทย
กำหนดให้กรรมสิทธิ์ในสินค้านั้นเป็นของธนาคาร จึงอาจก่อให้เกิดประเด็นปัญหาทาง
กฎหมายหลายอย่างตามมา อาทิเช่น ความสัมพันธ์ทางกฎหมายของลูกค้าและธนาคารจะมีลักษณะ
เป็นตัวการตัวแทนหรือไม่ หรือในกรณีที่ลูกค้าได้เงินจากการขายสินค้าแล้วไม่นำมาชำระให้แก่
ธนาคาร ลูกค้าจะมีความผิดฐานขโมยหรือไม่ หรือในกรณีที่สินค้าเป็นวัตถุดิบ หากลูกค้าได้นำไป
ผ่านกระบวนการผลิต ธนาคารจะมีสิทธิในสินค้านั้นเพียงใด รวมไปถึงการทำทรัสต์รีซีทจะมีผล
อย่างไรต่อหลักประกันตามเลตเตอร์ออฟเครดิต ฯลฯ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรที่จะมีการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ประเด็นปัญหาทาง
กฎหมายดังกล่าว เพื่อให้ผลของสัญญาทรัสต์รีซีทมีความชัดเจนและไม่คลุมเครือเหมือนดังเช่นที่
ผ่านมา

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงสถานะและผลทางกฎหมายของสัญญาทรัสต์รีซีทของต่างประเทศและของ
ไทยเอง
2. เพื่อศึกษาและหาคำตอบต่อปัญหาที่อาจเกิดขึ้น จากการที่ทรัสต์รีซีทในระบบกฎหมาย
ไทยกำหนดให้กรรมสิทธิ์ในสินค้าเป็นของธนาคาร
3. เพื่อศึกษาถึงข้อจำกัดของกฎหมายในเรื่องการนำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันหนี้ ตลอดจน
ศึกษาถึงร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจซึ่งเป็นระบบกฎหมายหลักประกัน
ธุรกิจรูปแบบใหม่ที่เปิดช่องให้มีการนำทรัพย์สินที่ไม่สามารถจำนองได้มาเป็นหลักประกัน
โดยไม่ต้องส่งมอบการครอบครองแก่เจ้าหนี้
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาข้อขัดข้องที่อาจเกิดขึ้น

ปัจจุบันไม่มีการทำทรัสต์รีซีทในประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว เนื่องจากทรัสต์รีซีทได้ถูก
แทนที่ด้วย “สิทธิในทรัพย์สินประกัน” (Security Interest) ตาม U.C.C. Article 9 ที่เป็นกฎหมาย
เกี่ยวกับการนำสังหาริมทรัพย์มาเป็นหลักประกัน

1.3 สมมติฐานของการศึกษาวิจัย

การที่ศาลฎีกามีคำวินิจฉัยว่ากรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ถูกค้าส่งซื้อมาจากผู้ขายในต่างประเทศ เป็นของธนาคาร ก่อให้เกิดประเด็นปัญหาข้อกฎหมายตามมาหลายกรณี ข้อกฎหมายที่เกิดขึ้นนี้ มี ทั้งที่ตรงตามเจตนารมณ์ของคู่สัญญาและไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของคู่สัญญา ซึ่งหากได้มีการศึกษา แล้วจะทำให้เกิดความชัดเจนและเป็นประโยชน์ทั้งในทางวิชาการและในทางปฏิบัติยิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

การศึกษานี้จะศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับสินค้าตามทรัพย์สิน การนำทรัพย์สินในระบบกฎหมายอังกฤษและอเมริกามาพิจารณาก็เพื่อยืนยันระบบและทฤษฎีของกฎหมาย ต่างประเทศ มิใช่เป็นการศึกษาวิจัยในแนวเปรียบเทียบโดยตรง หากแต่เพื่อเป็นการอ้างอิงและ ยืนยันเพื่อให้ทราบวัตถุประสงค์ของการทำทรัพย์สินในประเทศที่เป็นต้นกำเนิดของสัญญา โดย จะศึกษาการทำทรัพย์สินที่ต่อเนื่องมาจากการขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตเท่านั้น และจะศึกษากรณี การส่งสินค้าเข้าที่มีกฎหมายไทยเป็นกฎหมายที่จะใช้บังคับกับทรัพย์สิน

1.5 วิธีการศึกษาวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการวิจัยทางกฎหมาย โดยศึกษา รวบรวมข้อมูล และค้นคว้าวิจัย แบบการวิจัยเอกสาร โดยอาศัยข้อมูลจากหนังสือ วารสาร บทความ สิ่งตีพิมพ์ ตลอดจนแนวคำ พิพากษาของศาล ที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์ สรุปลงและเสนอแนะความคิด แนวทาง และหลักการที่เหมาะสมที่จะนำมาปรับปรุงแก้ไขสัญญาให้ เป็นประโยชน์แก่ธนาคาร และในขณะเดียวกันก็บังคับใช้ได้ตามกฎหมาย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบและอธิบายได้ถึงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการประกันหนี้ด้วยทรัพย์สิน ตลอดจน ทรัพย์สินในประเทศอังกฤษและอเมริกา
2. ทำให้ทราบและอธิบายได้ถึงผลที่อาจตามมาจากการที่กำหนดให้กรรมสิทธิ์ในสินค้า ตามทรัพย์สินเป็นของธนาคาร เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบถึงสิทธิของตนที่มีอยู่ตาม กฎหมาย และใช้สิทธิของตนได้อย่างถูกต้องและคุ้มค่าที่สุด
3. ทำให้ทราบและอธิบายได้ถึงกฎหมายไทยที่นำมาใช้บังคับกับสัญญาทรัพย์สิน

4. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่อาจนำมาใช้แทนวิธีการทำสัญญาทรัพย์สิน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย